บทประพันธ์เพลงเดอะไซเลนท์โซลสำหรับวงดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา

The Silent Soul Music Composition for Jazz Orchestra

กัมปนาท นิลประดับ[1] และเด่น อยู่ประเสริฐ[2]

[1] หลักสูตรดุริยางคาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต, super-yacht@hotmail.com

[2] วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์เพลงบทใหม่สำหรับวงแจ๊สออร์เคสตราและเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน ภายใต้ชื่อ *บทประพันธ์เพลง เดอะไซเลนท์โซล สำหรับวงดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา* บทประพันธ์มีความยาวประมาณ 8 นาที บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีจำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเครื่องเป่าลมไม้ กลุ่มเครื่องเป่าลมทองเหลือง และกลุ่มเครื่องจังหวะ ซึ่งผู้ประพันธ์ทำการทบทวนวรรณกรรมเรื่องเทคนิคการประพันธ์เพลงแจ๊ส และผลงานและแนวคิดของนักประพันธ์ดนตรีแจ๊สร่วมสมัยเพื่อนำเทคนิคที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในบทประพันธ์นี้ ทั้งนี้ บทประพันธ์นี้เป็นบทประพันธ์ที่ไม่มีการย้อนกลับ โดยมีแนวคิดในการประพันธ์ ดังนี้ 1) แนวคิดการพัฒนาและขยายทำนองเอกของบทเพลง 2) แนวคิดการจัดวางเสียงประสานในรูปแบบหลากหลาย ประกอบด้วย การบรรเลงในแนวเดียวกัน การสอดประสาน และการประสานเสียง 3) การกำหนดคอร์ดแบบโมดัลและคอร์ดที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน 4) การบรรเลงจังหวะแบบซวิงซ้อนทับกับจังหวะที่เป็นเขบ็ตหนึ่งชั้นแบบตรงไปตรงมา 5) การปรับเปลี่ยนกุญแจเสียง 6) การขยายบทเพลงด้วยการเพิ่มช่วงเพลงการแสดงเดี่ยว 7) การกำหนดความเข้มเสียงและความหนาแน่นของท่วงทำนองที่แตกต่างกัน และ 8) การแปรทำนองเอกให้เป็นหน่วยทำนองย่อยเอก 9) การใช้เทคนิคดรอป 4 และการวางแนวเสียงแบบกว้าง นอกจากนี้ บทประพันธ์เพลงนี้ยังได้รับโอกาสให้นำออกแสดงต่อสาธารณชนทั้งหมด 3 เวที ได้แก่ งานไทยแลนด์อินเตอร์เนชั่นแนลแจ๊สคอนเฟอเรนซ์ 2559 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล งานมันเดย์ไนท์ไลฟ์ พาร์ท 6 ณ มหาวิทยาลัยรังสิต และงานบิ๊กแบนด์แมดเนส ณ ประเทศไต้หวัน

คำสำคัญ: เดอะไซเลนท์โซล, แจ๊สออร์เคสตรา, บทประพันธ์เพลง, แจ๊สร่วมสมัย

ABSTRACT

This study aims to create a new composition for jazz orchestra and broadcast to the public, namely as *The Silent Soul for Jazz Orchestra* which is about 8 minutes long. The instruments in this composition include woodwinds, brasses and rhythms. The composer has literature reviewed and studied compositions and the ideas of many composers, before applying their ideas to this composition. this is a composition without rewind of any movements. Main ideas are 1) development and augmentation of melody 2) harmonic divide arrangement into 3 line including unison, contrapuntal and harmony 3) determination of modal chord and non-key chord 4) Overlay of swing and rhythmic even 8th 5) modulation 6) extension by adding improvisation sections 7) determination of dynamic and textural density and 8) developing variant subjects into melodic motifs. Accordingly, this composition has opportunity to perform in the Thailand International

Jazz Conference 2016 at Mahidol University, Monday Night Live Part VI at Rangsit University and Big Band Madness in Taiwan.

Keywords: The Silent Soul, Jazz Orchestra, Music Composition, Contemporary Jazz

1. บทนำ

ดนตรีแจ๊สคือดนตรีที่ไม่มีการหยุดพัฒนาทั้งทางด้านเครื่องดนตรี บทประพันธ์ และเทคนิคการบรรเลง ในปี ค.ศ.1920 หลังจากวงดิออริจินอลดิกซี่แลนด์แจ๊สแบนด์ (The Original Dixieland Jazz Band หรือ ODJB) ได้ทำการบันทึกเสียงและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ทำให้ดนตรีแจ๊สเริ่มมีความโดดเด่น แต่ภายหลังเกิดสงครามโลกครั้ง 1 ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแห่งดนตรีแจ๊ส นิวออร์ลีนส์กลับถูกทางการสั่งปิด นักดนตรีจึงต้องแยกย้ายไปทำการแสดงในเมืองอื่น เช่น นิวยอร์ก ลอสแอนเจอลิส และชิคาโกซึ่งเป็นเมืองที่มีความรุ่งเรืองมากที่สุด ผลของการย้ายถิ่นฐานของนักดนตรีทำให้วงการดนตรีแจ๊สเริ่มมีพัฒนาการที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การแสดงร่วมกันของแซกโซโฟน คอร์เน็ต และทรัมเป็ต ในการบรรเลงดนตรีแจ๊สของเจมส์ พี จอห์นสัน (Jame P. Johnson, ค.ศ.1894 -1955) อันมีพื้นฐานมาจากแร็กไทม์ การทดลองลากโน้ตให้ยาวซึ่งยากต่อการคาดเดาของหลุยส์ อาร์มสตรอง (Louis Armstrong, ค.ศ.1901-1971) และการปรับรูปแบบของจังหวะใหม่ให้เป็นแบบชิคาโกชัฟเฟิล (Chicago Shuffle) ต่อมาในช่วงปลายปี ค.ศ.1920 นิวยอร์กกลับกลายเป็นศูนย์กลางของดนตรีแจ๊สแทนชิคาโก และเป็นเมืองต้นกำเนิดของวงซวิงและบิ๊กแบนด์ที่มีการแบ่งโครงสร้างของรูปแบบวงออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เครื่องทองเหลือง 3-5 ชิ้น เครื่องลมไม้ 3-5 ชิ้น และเครื่องให้จังหวะ 4 ชิ้น (Gioia, 2011)

เทคนิคการประพันธ์ที่หลากหลายนับเป็นอีกส่วนหนึ่งของการพัฒนาดนตรีแจ๊ส บทประพันธ์เพลงแจ๊สออร์เคสตราในยุคแรกเริ่มมักมีรูปแบบการบรรเลงในแนวเดียวกัน มีการประสานเสียงแบบไม่หวือหวา และใช้เพียงจังหวะซวิงในอัตราจังหวะ 4/4 แต่ปัจจุบันองค์ประกอบของบทประพันธ์เพลงแจ๊สออร์เคสตรากลับไม่มีรูปแบบที่แน่ชัด คือ สามารถประยุกต์และผสมผสานเทคนิคที่หลากหลายได้ เช่น การวางโครงสร้างทางเดินคอร์ดแบบโมดัล (Modal) ประโยคเพลงที่ไม่มีความสมดุล (Asymmetric Structure) อัตราจังหวะที่ไม่สมมาตร (Asymmetric Rhythm) แบบ 5/4 7/4 หรือการวางเสียงประสานระยะกว้างในแบบต่าง (Open Voicing) เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าดนตรีแจ๊สถูกนำไปผสมผสานเข้ากับดนตรีรูปแบบอื่น แตกแขนงออกไปเป็นดนตรีแนวใหม่ เช่น การใช้สีสันของเสียงเครื่องดนตรีอิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับองค์ประกอบดนตรีแจ๊สของดาร์ซี เจมส์ อากิว (Darcy James Argue, เกิด ค.ศ.1975) (Gioia, 2011) การนำดนตรีฮิปฮอป (Hiphop) มาบรรเลงร่วมกับวงแจ๊สออร์เคสตราของ ฮิปฮอปบิ๊กแบนด์เลเจนดส์โปรเจค (Hiphop Bigband Legends Project) เป็นต้น

นักดนตรีแจ๊สผู้ทรงอิทธิพลในยุคก่อนจนถึงปัจจุบันต่างคิดค้นเทคนิคที่หลากหลาย เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทประพันธ์ใหม่ซึ่งกันและกัน เทคนิคที่ผู้ประพันธ์มองเห็นความโดดเด่นและควรนำมาผสมผสาน ได้แก่ แนวคิดการพัฒนาทำนองเอกและนำไปใช้กระจายอยู่ในแต่ละท่อนเพลงของมาเรีย ชไนเดอร์ที่สามารถทำให้บทเพลงมีความกลมกลืนและมีท่อนเพลงที่โดดเด่น (Downess, 2008) ทั้งยังช่วยให้บทเพลงมีเสียงที่ชัดเจนและไม่กระด้าง และแนวคิดการซ้ำท่วงทำนองควบคู่การย้ายกุญแจเสียงหลักของแพท เมธินีที่สามารถทำให้บทเพลงเข้าใจง่ายและดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ (Smith, 2007) เมื่อนำเทคนิคดังกล่าวมาประยุกต์เข้ากับทฤษฎีพื้นฐาน เช่น การขยาย (Extension) การสร้างคอร์ดผ่าน (Passing chord) การสร้างขั้นคู่สามเสียง (Tritone) การสร้างพื้นหลัง (Background) การบรรเลงในแนวเดียวกัน (Unison) จะสามารถทำให้สร้างสรรค์บทเพลงรูปแบบใหม่ขึ้นมาได้

จากพัฒนาการรูปแบบที่หลากหลายของดนตรีแจ๊ส การสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ด้วยการผสมผสานเทคนิคต่างๆ จึงเป็นความท้าทายของผู้ประพันธ์ที่จะคัดสรรรูปแบบดนตรีให้มีความกลมกลืนและโดดเด่น ซึ่งวงดนตรีแจ๊สออร์เคสตราไม่ได้มุ่งสนใจแต่การแสดงเดี่ยว (Improvisation) เท่านั้น แต่การประสานเสียงของเครื่องดนตรีหลากชนิดมีความสำคัญอันดับต้นๆ เช่นกัน ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงเลือกสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงใหม่สำหรับวงแจ๊สออร์เคสตรา โดยใช้การผสมผสานเทคนิคการประพันธ์เพลงแจ๊สที่กล่าวมาข้างต้น ในบทประพันธ์เพลง *เดอะ ไซเลนท์โซล* และเผยแพร่ออกสู่สาธารณชน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงใหม่สำหรับวงแจ๊สออร์เคสตราในรูปแบบดนตรีแจ๊สร่วมสมัย

2.2 เพื่อเผยแพร่บทประพันธ์เพลงใหม่ออกสู่สาธารณชน

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลงสำหรับวงดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา ประกอบด้วย

1) เทคนิคการประพันธ์ดนตรีแจ๊ส

2) ผลงานและแนวคิดของนักประพันธ์ดนตรีแจ๊สร่วมสมัย

3.2 การร่างแนวคิดของบทประพันธ์

3.3 การเขียนบทประพันธ์

3.4 การเผยแพร่บทประพันธ์ออกสู่สาธารณชน

4. ผลการวิจัย

เทคนิคการประพันธ์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

จากวัตถุประสงค์ของการประพันธ์เพลง *เดอะ ไซเลน โซล* ที่จะมีการผสมผสานดนตรีแจ๊สแบบดั้งเดิมและดนตรีแจ๊สร่วมสมัย จึงมีความจำเป็นที่ผู้ประพันธ์ต้องศึกษาหาข้อมูลจากทฤษฎีและเทคนิคการประพันธ์ของนักประพันธ์อื่น ที่มีแนวคิดสอดคล้องกับบทประพันธ์นี้ รวมถึงเนื้อหาอื่นที่มีอิทธิพลต่อผู้ประพันธ์ ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมจึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ เทคนิคการประพันธ์ดนตรีแจ๊ส และผลงานและแนวคิดของนักประพันธ์ดนตรีแจ๊สร่วมสมัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) เทคนิคการประพันธ์ดนตรีแจ๊ส ประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐาน ทำนอง ลักษณะเฉพาะ จังหวะ การอิงกุญแจเสียงประสานแบบแสดงบทบาทคอร์ด ลีลาแบบสอดประสาน และการวางแนวเสียงแบบกว้าง

2) ผลงานและแนวคิดของนักประพันธ์ดนตรีแจ๊สร่วมสมัย ประกอบด้วย การขยายบทเพลงด้วยท่อนการแสดงเดี่ยวและการพัฒนาทำนองหลักของมาเรีย ชไนเดอร์ การเรียบเรียงเสียงประสาน การเลือกเสียงประสาน และการวางลีลาสอดประสานให้มีความน่าสนใจของกิล อีแวนส์ การซีเควนซ์ทำนองควบคู่การย้ายกุญแจเสียงทำนองหลักของแพท เมธินี เทคนิคการสอดประสานแนวทำนอง การประสานเสียงบรรเลงในแนวเดียวกันหรือการใช้ขั้นคู่แปดของจิม แมคเนียรี ซึ่งรายละเอียดจะอธิบายในบทถัดไป

แนวคิดเบื้องต้นสำหรับบทประพันธ์

บทเพลง *เดอะไซเลนท์โซล* นี้เป็นบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจจากเสียงร้องของนก และได้จินตนาการไปถึงความรู้สึกของนกที่กำลังอาศัยอยู่บนต้นไม้ ในรังมีลูกนกร้องเรียกหาแม่ที่กำลังบินมาป้อนอาหารให้แก่ลูก จนเป็นที่มาของเรื่องราวในบทเพลงนี้ เสียงนกร้องที่ผู้ประพันธ์ได้ยินนั้นสามารถนำมาดัดแปลงให้เป็นทำนอง ที่ใช้เป็นหน่วยทำนองย่อยเอกในบทเพลง ซึ่งในจุดซ้อมนำเสนอ ผู้ประพันธ์ได้เลือกให้เปียโนเป็นเครื่องดนตรีที่สื่อถึงเสียงร้องของนก คือ มีการเล่นทำนองซ้ำ กันอย่างเป็นจังหวะ ส่วนในจุดซ้อมอื่น ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงความหลากหลายทางอารมณ์ของลูกนก จึงนำหน่วยทำนองย่อยเอกมาพัฒนา เกิดเป็นทำนองที่เพิ่มขึ้นและมีความแตกต่างกัน ในจุดซ้อมช่วงสุดท้ายของบทเพลง ผู้ประพันธ์ต้องการให้เป็นช่วงที่มีความหนาแน่นและเร้าอารมณ์มากที่สุด เนื่องจากต้องการสื่อถึงความหิวโหยของลูกนกหลายตัว จึงนำหน่วยทำนองย่อยเอกมาพัฒนาเป็น 9 ทำนอง และนำทำนองย่อยเอกทั้งหมดมาผสมผสานกันอยู่ให้อยู่ในจุดซ้อม G นี้

จากแนวคิดข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้บันทึกเป็นภาพร่างของกราฟที่แสดงออกถึงความต่อเนื่องของแต่ละจุดซ้อม ตั้งแต่จุดซ้อมนำเสนอ (Intro) จนถึงจุดซ้อม G ดังปรากฏในรูปที่ 1 โดยมีการกำหนดประเภทเครื่องดนตรี เสียงประสาน ความเข้มของเสียง และเครื่องดนตรีหลักในแต่ละจุดซ้อม ดังนี้

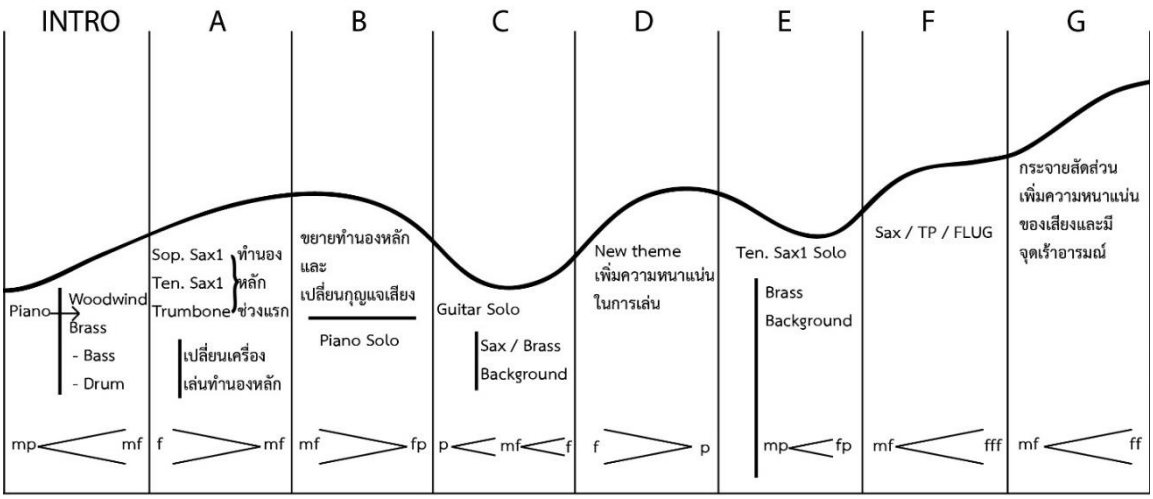

รูปที่ 1 แสดงโมด B เอโอเลียน

รายละเอียดในบทประพันธ์

<u>หน่วยทำนองย่อยเอก</u>

ผู้ประพันธ์เริ่มสร้างหน่วยทำนองย่อยเอกจำนวน 3 ทำนอง จากโมดเอโอเลียน (Aeolian) ประกอบด้วย B C# D E F# G A B ซึ่งทั้ง 3 ทำนองนี้จะถูกนำมาพัฒนาและแปรเปลี่ยนเพื่อแทรกอยู่ในช่วงต่างๆ ของบทเพลง ทั้งในแนวทำนองหลัก ทำนองสอดประสานและเสียงประสาน ซึ่งหน่วยทำนองย่อยเอกทั้ง 3 ทำนองนี้ผู้ประพันธ์ได้นำมารวมกันให้เป็นทำนองหลัก (Theme) และนำเสนอในจุดซ้อมนำเสนอซึ่งเป็นจุดซ้อมแรกของบทเพลง (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 แสดงทำนองหลัก

โครงสร้างบทประพันธ์

บทประพันธ์เพลง *เดอะไซเลนท์โซล* เป็นบทประพันธ์ที่มีรูปแบบต่อเนื่อง มีการแปรหน่วยทำนองย่อยเอกให้เป็นทำนองหลักในรูปแบบที่แตกต่างกัน และยังถูกพัฒนาเป็นทำนองและเสียงประสานที่หลากหลายเพื่อใช้ในแต่ละจุดซ้อม ประกอบกับการใช้เทคนิคต่างๆ ในการสร้างสรรค์วัตถุดิบของบทเพลงเพื่อนำเสนอเป็นลักษณะเฉพาะของบทประพันธ์ ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดสัญลักษณ์แทนการระบุช่วงของห้องเพลงทั้งหมด 8 ช่วง ประกอบด้วย จุดซ้อมนำเสนอ จุดซ้อม A จุดซ้อม B จุดซ้อม C จุดซ้อม D จุดซ้อม E จุดซ้อม F และจุดซ้อม G โดยรายละเอียดของแต่ละจุดซ้อมมีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างบทประพันธ์

จุดซ้อม	ห้องเพลง	ลักษณะบทประพันธ์
นำเสนอ	1-32	นำเสนอหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 1-3
A	33-54	บรรเลงหน่วยทำนองย่อยเอกและพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 1-3
B	55-68	การพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 3 และการปรับเปลี่ยนกุญแจเสียง
C	69-84	การแสดงเดี่ยวกีตาร์
D	85-93	การพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 2
E	94-126	การแสดงเดี่ยวแซกโซโฟนและปรับเปลี่ยนกุญแจเสียง
F	127-153	การพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 1-3
G	154-168	การแปรและพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 3 ออกเป็น 9 รูปแบบ

เสียงประสาน

เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการให้บทเพลงมีเสียงที่โปร่งใส ไม่กระด้าง โน้ตที่เลือกใช้โดยมากจึงเป็นโน้ตในคอร์ด ซึ่งคอร์ดที่เลือกใช้มีความหลากหลายและมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับรูปแบบทำนองเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอในแต่ละจุดซ้อม เช่น คอร์ดเมเจอร์ คอร์ดไมเนอร์ คอร์ดทบเจ็ดโดมินันท์ เป็นต้น ซึ่งคอร์ดข้างต้นยังสามารถนำมาบรรเลงในรูปแบบพื้นต้นและแบบพลิกกลับ ในบางช่วงได้มีการปรับเปลี่ยนคอร์ดให้มีโน้ตนอกคอร์ดเพื่อให้เกิดเสียงที่โดดเด่น นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังกำหนดแนวทำนองหลักที่บรรเลงไปพร้อมกับแนวสอดประสานและแนวประสานเสียง เพื่อให้เกิดความหนาแน่นและความชัดเจนของทำนองที่แตกต่างกัน

การเรียบเรียงเสียงวงดนตรี

ด้วยเรื่องราวที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อสารเป็นการเลียนเสียงของนก จึงได้เลือกให้เปียโนเป็นผู้เริ่มบรรเลงทำนองซ้ำๆ ในบทนำก่อนเข้าสู่จุดซ้อม A ซึ่งในบทเพลงนี้ ผู้ประพันธ์ได้แบ่งกลุ่มเครื่องเป่าออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย แซกโซโฟน ฟลูเกลฮอร์น ทรัมเป็ตและทรอมโบน โดยทั้ง 4 กลุ่มนี้จะแบ่งหน้าที่กัน ประกอบด้วย การบรรเลงทำนองหลัก การบรรเลงเสียงประสาน และการบรรเลงในแนวเดียวกัน (Unison) ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ได้เน้นการบรรเลงในแนวเดียวกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากกว่าการประสานเสียง

สำหรับการแสดงเดี่ยว ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้เปียโน แซกโซโฟนและกีตาร์เป็นเครื่องบรรเลง เนื่องจากเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นนี้มีเสียงที่เป็นเอกลักษณ์และให้อารมณ์ที่แตกต่างกัน โดยในจุดซ้อม B ที่มีแนวทำนองหลักจากการพัฒนาและขยายหน่วยทำนองย่อยเอกจะมีเปียโนแสดงเดี่ยวไปพร้อมกับแนวทำนองหลัก ในจุดซ้อม C กีตาร์เป็นผู้แสดงเดี่ยวควบคู่ไปกับเปียโน เบส และเครื่องประกอบจังหวะเท่านั้น เนื่องจากต้องการให้อารมณ์เพลงมีความเปลี่ยนแปลงและมีเสียงของผู้แสดงเดี่ยวที่ชัดเจนขึ้น จึงให้กลุ่มเครื่องเป่าหยุดบรรเลง โดยช่วงก่อนเข้าการแสดงเดี่ยวที่มีพื้นหลังอันประกอบไปด้วยเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องเป่าลมทองเหลือง ผู้ประพันธ์กำหนดให้ทรอมโบนและฟลูเกลฮออร์นเป็นผู้บรรเลงเกริ่นนำเพื่อให้มีเสียงที่หนักแน่นและกังวานขึ้น ส่วนจุดซ้อมการแสดงเดี่ยวแซกโซโฟนจะมีความคล้ายคลึงกับจุดซ้อมแสดงเดี่ยวกีตาร์ คือไม่มีเสียงเครื่องเป่าในขณะที่บรรเลงเดี่ยว แต่จะให้เครื่องเป่าลมทองเหลืองบรรเลงเป็นพื้นหลังในช่วงท้ายเพื่อเชื่อมต่อกับจุดซ้อมต่อไป นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มกลุ่มเครื่องเป่าลมทองเหลือง 3 ชิ้น บรรเลงในแนวเดียวกันกับกลุ่มแซกโซโฟนในจุดซ้อม F เพื่อเพิ่มความหนาแน่นและชัดเจนของทำนองก่อนเข้าสู่จุดซ้อมจบที่มีเสียงหนักแน่นและสลับซับซ้อนของเครื่องเป่าทุกชิ้น

เทคนิคที่ใช้ในบทประพันธ์

1) การวางแนวเสียงประสานแบบเปิด (Open Voicing)

คือการจัดวางโน้ตภายในเสียงประสานเป็นรูปแบบใหม่ โดยที่ยังประกอบด้วยโน้ตเสียงสูง กลาง และต่ำอยู่ในระดับเสียงเดียวกัน เทคนิคดังกล่าวนี้จะช่วยทำให้เกิดเสียงที่มีความโปร่งใสภายในคอร์ด (Brockman, 2011) เหมาะสำหรับท่วงทำนองที่เคลื่อนที่ไม่เร็วนัก เนื่องจากเสียงประสานยิ่งกว้างมากเท่าไร ความคล่องตัวก็จะน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้ประพันธ์ต้องคำนึงถึงการวางแนวเสียงประสานแบบเปิดที่ทำให้เกิดขั้นคู่ที่ต่ำเกินไป ซึ่งจะทำให้เสียงประสานนั้นกระด้างและไม่ชัดเจน ผู้เรียบเรียงเสียงประสานจึงควรยึดเกณฑ์ขั้นคู่ต่ำที่สุดของขั้นคู่ต่าง เพื่อป้องกันเสียงกระด้างอันไม่พึงประสงค์ (เด่น อยู่ประเสริฐ, 2556) เช่น ในจุดซ้อม A ห้องเพลงที่ 40 ผู้ประพันธ์กำหนดให้มีการวางแนวเสียงประสานแบบเปิด โดยให้ดับเบิลเบสและเบสทรอมโบนบรรเลงโน้ตที่มีความกว้างเท่ากับขั้นคู่ แปด ส่วนเบสทรอมโบนและทรอมโบน 3 ให้บรรเลงโน้ตที่มีความกว้างเกินขั้นคู่แปดเพื่อให้เกิดความโปร่งใสของเสียงประสานภายในคอร์ด (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 แสดงการวางแนวเสียงประสานแบบเปิด

2) การพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอก

คือการเคลื่อนของทำนองที่มีความสัมพันธ์กัน โดยการเปลี่ยนแปลงของทำนองในแต่ละชุดจะถูกพัฒนามาจากวัตถุดิบของหน่วยทำนองย่อยเอกหรือทำนองชุดก่อนหน้าได้อย่างลงตัว ซึ่งในบทประพันธ์*เคอะไซเลนท์โซล*นี้ ปรากฏเทคนิคดังกล่าวอยู่ในจุดซ้อมทุกจุด ในช่วงต้นของจุดซ้อม G ตั้งแต่ห้องเพลงที่ 154-168 ผู้ประพันธ์เลือกพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 3 ด้วยการปรับเปลี่ยนสัดส่วน ทำให้เกิดหน่วยทำนองย่อยเอกเพิ่มอีก 2 รูปแบบ และนำหน่วยทำนองย่อยเอกนั้นมาพัฒนาต่อด้วยการปรับเปลี่ยนสัดส่วนและสลับตำแหน่งของทำนองให้ได้อีก 7 รูปแบบ รวมทั้งหมด 9 รูปแบบ (รูปที่ 4) ซึ่งหน่วยทำนองย่อยเอกทั้ง 9 รูปแบบนี้จะถูกจัดวางสลับตำแหน่งกันไปมาตลอดจนจบช่วงเพลงนี้

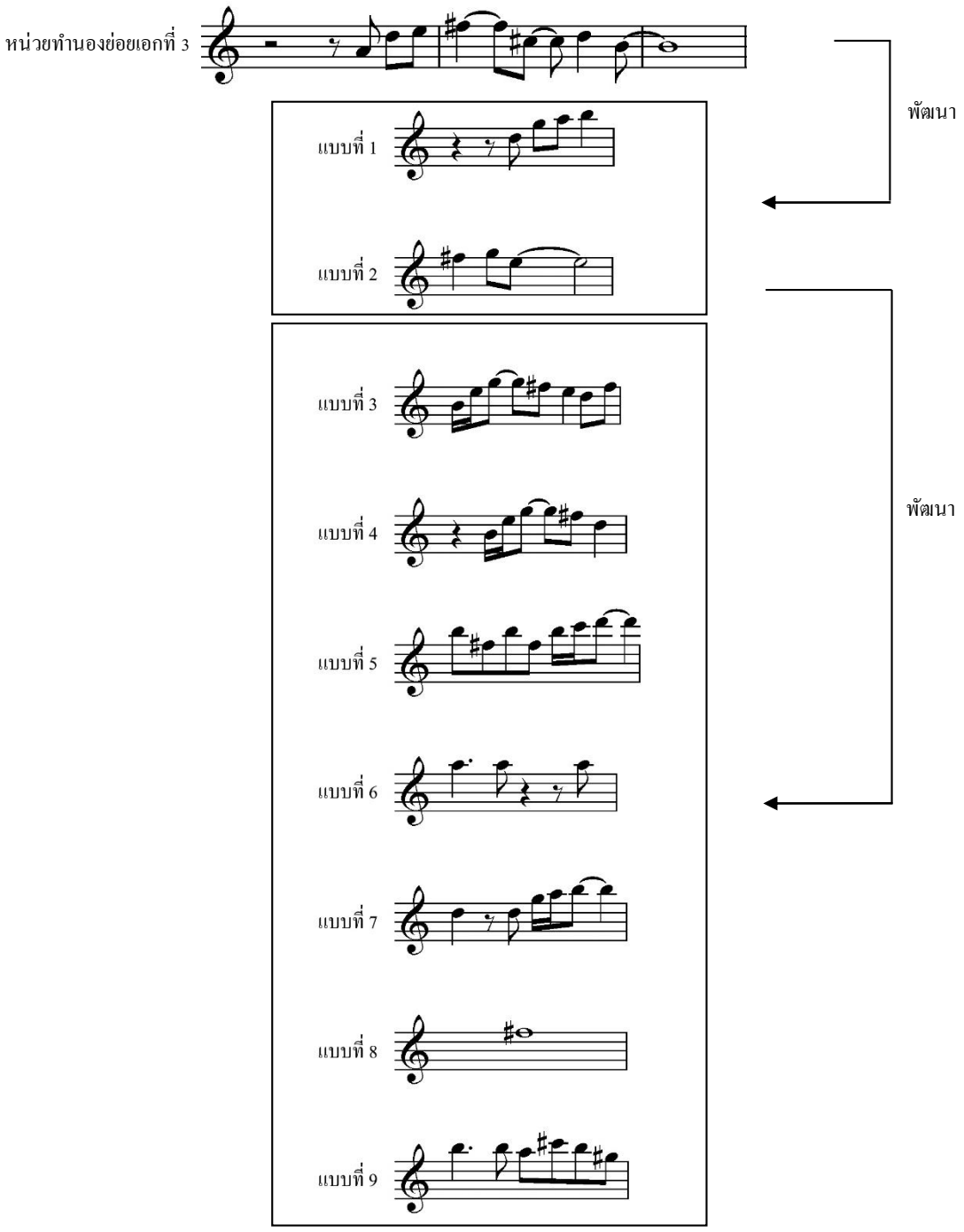

รูปที่ 4 แสดงการพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกในจุดซ้อม G

3) การจัดวางเสียงประสานในรูปแบบหลากหลาย

ในบทเพลง *เดอะ ไซเลนท์ โซล* ผู้ประพันธ์ได้จัดวางเสียงประสานให้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเพลงในแต่ละจุดซ้อม จึงทำให้มีเสียงประสานที่แตกต่างกัน บางจุดซ้อมยังปรากฏเสียงประสานในรูปแบบที่แตกต่างกันบรรเลงไปพร้อมกัน เพื่อให้บทเพลงเกิดมิติและมีความน่าสนใจของเสียง เช่นในจุดซ้อม A ห้องเพลงที่ 45-49 ผู้ประพันธ์ได้เพิ่มเทคนิคเพื่อให้หน่วยทำนองย่อยเอกมีความโดดเด่นด้วยการจัดวางเสียงประสานในรูปแบบที่

หลากหลาย ประกอบด้วยลีลาสอดประสานแนวทำนอง การบรรเลงในแนวเดียวกันของหน่วยทำนองย่อยเอก และการวางเสียงประสานให้กับเครื่องดนตรีทุกชิ้น โดยให้เครื่องที่มีช่วงเสียงสูงบรรเลงลีลาสอดประสานแนวทำนอง เครื่องที่มีเสียงกลางถึงเสียงสูงให้บรรเลงแนวเดียวกันกับหน่วยทำนองย่อยเอก และเครื่องที่มีเสียงต่ำบรรเลงเป็นแนวสอดประสาน (รูปที่ 5)

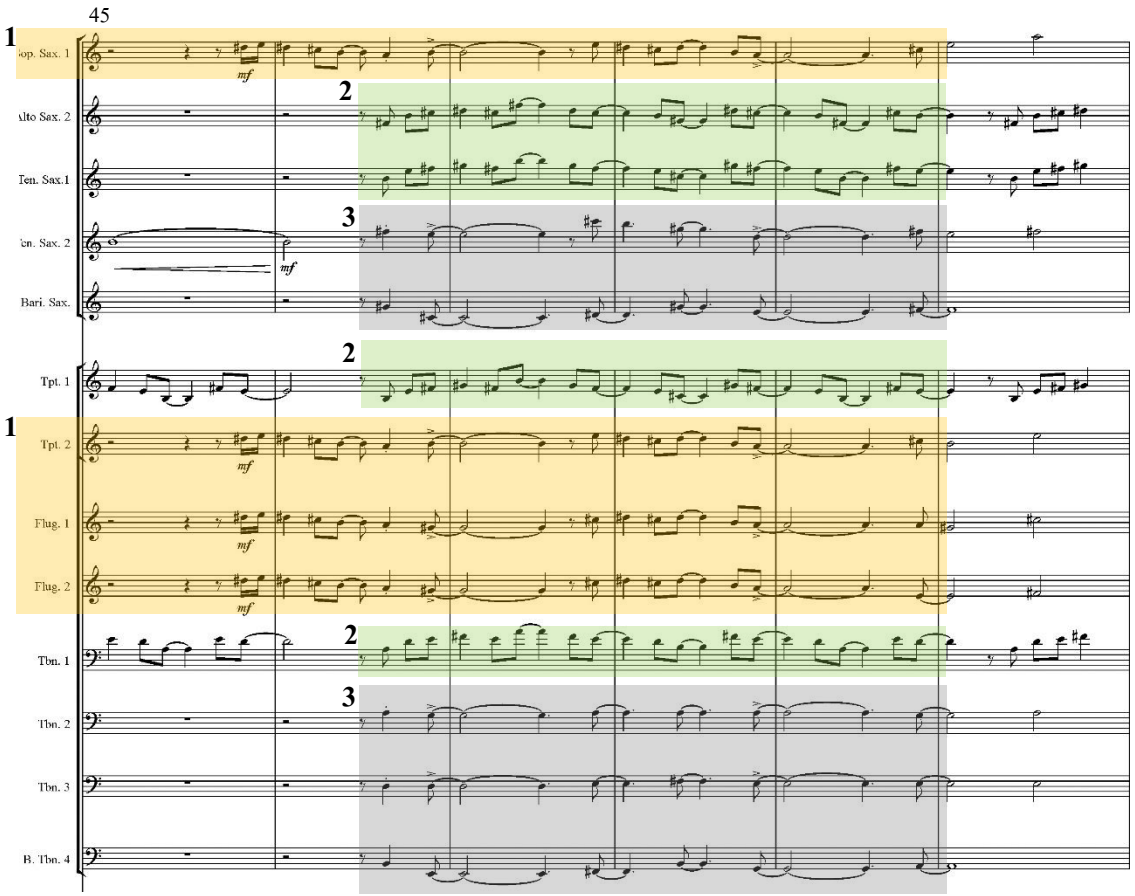

1 แสดงลีลาสอดประสานหน่วยทำนองย่อยเอก
2 แสดงการบรรเลงโน้ตในแนวเดียวกันของหน่วยทำนองย่อยเอก
3 แสดงเสียงประสาน

รูปที่ 5 แสดงการจัดวางเสียงประสานในรูปแบบที่หลากหลาย

4) การปรับเปลี่ยนกุญแจเสียง

ผู้ประพันธ์ได้นำเทคนิคการปรับเปลี่ยนกุญแจเสียงมาใช้ในจุดซ้อม B โดยชุดทำนองในห้องเพลงที่ 54-59 ได้ถูกนำไปเปลี่ยนกุญแจเสียงให้เป็นคู่ 3 ไมเนอร์ เพื่อปรับเปลี่ยนอารมณ์ของบทเพลงและเป็นการเกริ่นนำให้ผู้ฟังได้รับรู้ว่าบทเพลงกำลังเคลื่อนไปยังจุดซ้อมใหม่คือจุดซ้อม C ที่เป็นการบรรเลงเดี่ยวกีตาร์ ในห้องเพลงที่ 60-63 แม้ในขณะที่กุญแจเสียงถูกปรับเปลี่ยนให้สูงขึ้น แต่ด้วยชุดทำนองเดิมจึงทำให้บทเพลงยังคงมีความต่อเนื่อง และไม่รู้สึก

ขัดแย้งกับช่วงต้นเพลง (รูปที่ 6) นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ได้ลดจำนวนเครื่องเป่าลงในขณะที่เปลี่ยนกุญแจเสียงให้สูงขึ้น เพื่อให้ความหนาแน่นของเสียงบางลงและส่งเสริมให้การบรรเลงเดี่ยวกีตาร์มีความโดดเด่นขึ้น

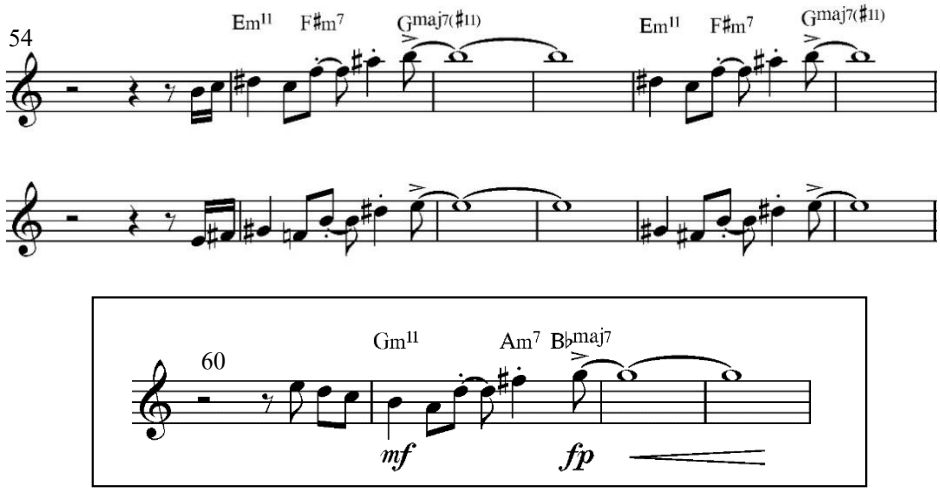

รูปที่ 6 การเปลี่ยนกุญแจเสียงเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ในห้องเพลงที่ 60-63

5) การกำหนดความเข้มเสียง

ผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้จุดซ้อม F เป็นจุดซ้อมที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นช่วงที่กำลังดำเนินเข้าสู่ช่วงท้ายของบทเพลงผู้ประพันธ์จึงได้กำหนดอัตราความดังให้อยู่ระดับดังปานกลาง (mf) ในห้องเพลงที่ 127-131 และระดับดังมาก (f) ถึงดังที่สุด (ff) ในห้องเพลงที่ 140-141 และห้องเพลงที่ 153 ซึ่งเป็นห้องเพลงสุดท้ายก่อนเข้าสู่จุดซ้อม G (รูปที่ 7) ทั้งนี้ การกำหนดความเข้มเสียงระดับดังมากถึงดังที่สุดเป็นเทคนิคของการปรับเปลี่ยนอารมณ์เพลงและดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

รูปที่ 7 แสดงการกำหนดอัตราความดังในจุดซ้อม F

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทประพันธ์เพลง *เดอะ ไซเลนท์โซล* สำหรับวงดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา เป็นบทประพันธ์ที่ผู้ประพันธ์ได้นำเอาเทคนิคการประพันธ์เพลงแจ๊สแบบดั้งเดิมและบทประพันธ์เพลงแจ๊สร่วมสมัยหลากหลายรูปแบบมาเป็นวัตถุดิบและประยุกต์ใช้ เทคนิคดังกล่าวสามารถนำไปต่อยอดในการประพันธ์เพลงรูปแบบอื่น หรือดัดแปลงบทประพันธ์นี้ในรูปแบบที่แตกต่างออกไปได้อีกหลายรูปแบบ โดยสามารถสรุปเทคนิคที่พบในบทประพันธ์นี้ ได้ดังนี้

5.1 เทคนิคการการประพันธ์จากทฤษฎีดนตรีแจ๊ส

1) การวางแนวเสียงแบบกว้างในเสียงประสาน เพื่อให้พื้นเสียงมีความสว่าง โปร่งใส ด้วยการกระจายทำนองของเสียงประสานให้มีความกว้าง ประกอบด้วยเสียงสูง กลางและต่ำ นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังเลือกให้ทำนองหลักบรรเลงในแนวเดียวกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนของทำนองสำคัญของบทเพลงควบคู่กันไป

2) การใช้เทคนิคดรอป 4 ด้วยการประสานเสียงคู่สี่ เพื่อเพิ่มสีสันให้กับช่วงเพลง และทำให้ผู้ฟังไม่เกิดความตึงเครียดเกินไป

5.2 เทคนิคการการประพันธ์จากแนวคิดนักประพันธ์ดนตรีแจ๊สร่วมสมัยที่ได้รับการยอมรับ

1) แนวคิดการพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกของบทเพลง ผู้ประพันธ์ได้กำหนดหน่วยทำนองย่อยเอกขึ้นมา 3 ทำนอง จากนั้นได้พัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกนั้นให้เป็นทำนองหลักที่หลากหลายในแต่ละจุดซ้อม ด้วยวิธีการการปรับเปลี่ยนสัดส่วน ดัดแปลงและสลับตำแหน่งหน่วยทำนอง แนวคิดการพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกนี้จะถูกนำมาประกอบในแนวทำนองหลัก แนวทำนองสอดประสานและการประสานเสียง เครื่องดนตรีทุกชิ้นจะเป็นผู้บรรเลงหน่วยทำนองย่อยเอกที่ 1-3 สลับกันไปมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดของมาเรีย ชไนเดอร์

2) การจัดวางเสียงประสานในรูปแบบหลากหลายเพื่อเพิ่มมิติและความน่าสนใจให้แก่บทเพลง ได้แก่ การประสานเสียงแบบเปิด การประสานเสียงแบบปิด การบรรเลงในแนวเดียวกัน และการสอดประสาน ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดของกิล อีแวนส์และจิม แมคนีรีย์

3) การปรับเปลี่ยนกุญแจเสียงในท่อน B เป็นคู่ สาม ไมเนอร์ เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนอารมณ์ก่อนส่งเข้าสู่จุดซ้อม C ที่เป็นการแสดงเดี่ยวกีตาร์ซึ่งผู้ประพันธ์ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดของแพท เมธินี อย่างไรก็ตาม แม้กุญแจเสียงจะถูกปรับให้สูงขึ้น แต่ผู้ประพันธ์สามารถทำให้ความหนาแน่นของเสียงบางลงได้ด้วยการลดจำนวนเครื่องเป่า

4) การขยายบทเพลงด้วยการเพิ่มช่วงของการแสดงเดี่ยวซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดของมาเรีย ชไนเดอร์ โดยบทเพลงนี้ได้เพิ่มช่วงการแสดงเดี่ยวจำนวน สอง จุดซ้อม คือ การแสดงเดี่ยวกีตาร์ในจุดซ้อม C และการแสดงเดี่ยวแซกโซโฟนในจุดซ้อม E กำหนดให้พื้นหลังของทั้ง 2 จุดซ้อมนี้มีความแตกต่างกัน โดยในจุดซ้อม C แบ่งกลุ่มผู้บรรเลงพื้นหลังออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรเลงทำนองหลัก กลุ่มบรรเลงทำนองรอง กลุ่มบรรเลงเสียงประสาน ชุดที่ 1 และกลุ่มบรรเลงเสียงประสาน ชุดที่ สอง บรรเลงไปพร้อมกัน แต่ในจุดซ้อม E จะประกอบด้วยแนวทำนองหลักและแนวสอดประสานเท่านั้น เพื่อให้ความชัดเจนเสียงแตกต่างกัน โดยจุดซ้อม E จะมีความชัดเจนกว่าจุดซ้อม C เนื่องจากเป็นการแสดงเดี่ยวช่วงท้ายของบทประพันธ์

เทคนิคและแนวคิดจากผู้ประพันธ์

1) เน้นการบรรเลงเสียงประสานในแนวเดียวกันเพื่อเพิ่มความชัดเจนให้กับท่วงทำนองที่สำคัญของแต่ละจุดซ้อม นอกจากนี้ ในบางจุดซ้อมยังมีการกำหนดคอร์ดที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยมีการกำหนดคอร์ดตามทิศทางของท่วงทำนอง และการกำหนดคอร์ดแบบโมดัล

2) กำหนดให้เครื่องเป่าตระกูลเบสและดับเบิลเบสบรรเลงจังหวะแบบซวิงซ้อนทับกับจังหวะที่เป็นเขบ็ดหนึ่งชั้นแบบตรงไปตรงมา เพื่อให้เกิดความสั้น-ยาวของเสียงและความน่าสนใจของจังหวะในท่อน B

3) กำหนดให้การกำหนดความเข้มเสียงและความแน่นของท่วงทำนองที่แตกต่างกันในจุดซ้อม F โดยห้องเพลงสุดท้ายจะมีอัตราความดังในระดับดังที่สุด เพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ได้ว่าจุดซ้อมนี้เป็นช่วงท้ายของบทเพลง

4) กำหนดแปรและพัฒนาหน่วยทำนองย่อยเอกให้เป็นหน่วยทำนองย่อยเอกจำนวน 9 รูปแบบในจุดซ้อม G บรรเลงสลับกันไปมา เพื่อให้เกิดความสับสน ความแปลกใหม่ และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังสามารถคาดเดาจุดซ้อมจบของบทเพลงได้ บางห้องเพลงมีการเน้นย้ำหน่วยทำนองย่อยเอกด้วยการบรรเลงซ้ำๆ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถจดจำทำนองสำคัญของบทเพลงได้ในจุดซ้อมจบ

ทั้งนี้ บทประพันธ์ *เดอะไซเลนท์โซล* ยังได้รับโอกาสให้นำออกแสดงต่อสาธารณชนทั้งหมด 3 เวที ดังนี้

1) งานไทยแลนด์อินเตอร์เนชั่นแนลแจ๊สคอนเฟอร์เรนซ์ 2559 (Thailand International Jazz Conference 2016) บรรเลงโดยวงแจ๊สออร์เคสตราแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อวันที่ 30 มกราคม ปี พ.ศ. 2559 ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ควบคุมวงโดย ผศ.ดร. เด่น อยู่ประเสริฐ เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ https://www.youtube.com/watch?v=F6Ly75YMs0c

2) งานมันเดย์ไนท์ไลฟ์ พาร์ท 6 (Monday Night Live Part VI) บรรเลงโดยวงแจ๊สออร์เคสตราแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อวันที่ 18 เมษายน ปีพ.ศ. 2559 ณ มหาวิทยาลัยรังสิต ควบคุมวงโดย ผศ.ดร. เด่น อยู่ประเสริฐ เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ https://www.youtube.com/watch?v=7TslDwwHfDA

3) งานบิ๊กแบนด์แมดเนส (Big Band Madness) บรรเลงโดยวงแจ๊สออร์เคสตราแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อวันที่ 15 เมษายน ปีพ.ศ. 2560 ณ ประเทศไต้หวัน ควบคุมวงโดย ผศ.ดร. เด่น อยู่ประเสริฐ เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ https://www.youtube.com/watch?v=BVqB7CKIYCA

จากการประพันธ์และการแสดงบนเวทีทั้ง 3 รายการนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงแจ๊สร่วมสมัยบทใหม่และสามารถนำไปพัฒนาทำให้เกิดความรู้ด้านการประพันธ์เพลงแจ๊สต่อไปได้ในอนาคต และได้เผยแพร่เพลงใหม่นี้ออกสู่สาธารณชน

เอกสารอ้างอิง

เด่น อยู่ประเสริฐ. (2556). *เอกสารคำสอนวิชาการประพันธ์ดนตรีแจ๊ส*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

Brockman, M. S. (2011). *Orchestration Techniques of Duke Ellington*. Doctoral dissertation, University of Washington, Washington.

Downes, Michael. (2008). *In the Current: Suite for Large Jazz Ensemble*. Master's thesis, New York University, USA.

Gioia, Ted. (2011). *The History of Jazz*. 2nd ed. New York: Oxford University Press Inc.

Smith, Andy. (2007). *Pat Metheny: Composing to Exploit the Sound of the Guitar*. Master's thesis, University of Wellington, New Zealand.